



FERRAN VOLTA

ES TROBA LA CLAU PER A DESXIFRAR LA LLENGUA IBÈRICA

Des de la nit dels temps

Juan Luis Román del Cerro, professor titular de Filologia Hispànica a la Universitat d'Alacant, ha fet una descoberta certament històrica. Ha trobat la clau per a traduir textos escrits en llengua ibèrica, un objectiu darrere del qual han anat molts lingüistes des de finals del segle XVI.

Francesc Manel Anton Borrell

Com arribà vostè a interessar-se per la investigació dels signes que hi havia als ploms ibèrics de la Serreta d'Alcoi?

—L'existència dels ploms ja era prou coneguda. Són uns ploms, sobretot el primer, decisius dins del llenguatge ibèric. Això es coneixia *a priori* i per això jo vaig directament cap a ell. Podria haver treballat amb altres, però m'in-

teressava el que era paradigmàtic de l'assumpte. Aquesta peça present, amb una gran nitidesa al text, cosa que no és freqüent en les troballes ibèriques.

—*¿A què és deguda aquesta precisió en el text del plom?*

—Segurament perquè va ser fet amb la intenció de deixar testimoni. Aquest document recull una gran celebració que tingué lloc al santuari de la Serreta. Al santuari hi hagué una gran ofrena, i potser posaren una placa com a recordatori de l'acte. Aquesta gent vol-

gué deixar constància per assegurar d'alguna manera la continuació de la seua civilització. No hem d'oblidar que el santuari, probablement, estava dedicat a la deessa de la fertilitat.

—*¿On es trobava situat exactament el santuari?*

—Si anem a Alcoi des de València, una vegada passem Cocentaina, es veu la Serreta a mà esquerra. A mà dreta hi ha la serra de Mariola i enfront, al mig de la vall, hi ha la Serreta. L'hem

de travessar si volem anar a Benilloba. Doncs bé, la Serreta és allargada, estreta i és plena de troballes arqueològiques. Si anem de baix a dalt, trobem primerament el cementiri; més amunt, mig penjat de la serra, un poblet, i al cim, una estança de 8 x 6 que devia ser el santuari. El plomet, però, no el trobaren al santuari, sinó que s'ha trobat amagat en un racó d'una casa. Probablement hi hagué una gran destrucció i algú va recollir les coses importants. Entre les quals, els plomets.

—¿*Quan començà voste a interessar-se per la lingüística antropològica?*

—Sens dubte fou a París. Vaig estar durant quatre anys a la Sorbona i allí vaig prendre contacte amb la lingüística de moda, és a dir, l'estructuralisme. Amb Michel de Sarteau, el meu mestre, i seguint els treballs de Levi-Strauss, vaig aprendre les tècniques de la rella interpretativa, un instrument que s'ha de construir per a desxifrar qualsevol text. Treballàrem amb moltíssims textos, textos d'estudis del diluvi, mítics i medievals, de tot tipus. D'altra banda, vaig fer la tesi sobre qüestions de morfosemàntica que, com sabeu, estudia les mínimes unitats amb sentit. En ajuntar la morfosemàntica i l'estructuralisme, vaig tenir les dades suficients per a poder adonar-me que als ploms d'Alcoi hi havia uns elements que no podien ser cosa de l'atzar. M'ho vaig plantejar seriosament encara que sabia que podia no arribar enlloc. Vaig pensar que, de tota manera, el treball seria vàlid, i vaig començar la investigació.

—¿*Com es va desenvolupar el seu treball?*

—Ha estat una feina de deu anys. El primer que vaig haver de fer fou recollir tota la informació que em feia falta. Durant 7 o 8 anys vaig fer-me un impressionant banc de dades de tot tipus, geogràfiques lingüístiques, arqueològiques, etnològiques i altres disciplines, a banda de viatges, visites al santuari i altres. Una vegada conformat aquest banc de dades, vaig poder mamprendre el disseny d'uns petits morfemes i els vaig poder assignar un significat concret. Amb aquest petit diccionari de butxaca, vaig començar a desxifrar el text, feina que em va ocupar dos anys més. Qualsevol text té tres punts bàsics: el significat, el significant i el referent. Com d'aquest text no coneixiem els significants, vaig dirigir el meu treball a descobrir els referents perquè el llenguatge ibèric és molt descriptiu i amalgamador. Una vegada aconseguides aquestes dues peces, els referents i els morfemes, el trencaclosques

Román del Cerro i els ploms ibèrics

El plom ibèric, que podem batejar avui amb el nom de «L'ofrena dels pobles», conegut com el text desxifrat, d'una llengua desconeguda, més antic d'occident. Amb la traducció d'aquest text, la llengua ibèrica, la llengua probablement autòctona del sud d'Europa i nord d'Àfrica, i un dels més antics llenguatges coneguts, se'ns ha començat a desvelar i amb ella les pàgines mudes del seu llegat històric. Els textos escrits d'aquesta llengua s'han conservat en diferents suports: Inscripcions rupestres, ceràmiques, mosaics, plata, bronze, monedes, i sobretot, els gravats en plom, que contenen els textos més llargs i importants. La inscripció ibèrica del plom «L'ofrena dels pobles» es pot datar, aproximadament, cap al segle V a.C. Es tracta, doncs, d'un venerable i antiquíssim monument escrit.

El codi escrit que utilitza el plom ibèric és un jònic arcaic amb alguna variant, per tant una escriptura fonamentalment coneguda. En canvi, la llengua codificada sota aquests signes jònics, es mostrava impenetrable, inaccessible en els seus continguts informatius.

Aquest text, de 342 signes, s'ha anomenat «L'ofrena dels pobles», perquè s'hi deixa constància d'aquells pobles i ciutats que, a començaments de l'edat del ferro, es reuniren un dia al santuari de la Serreta d'Alcoi. L'escrit conté referents concrets de tipus geogràfic, agro-pecuaris, marítims, de vials, hídrics i socials.

Des de la perspectiva de la història, l'antropologia i l'arqueologia s'obre, amb el desxiframent de l'ibèric, una important via de coneixement sobre uns pobles que foren capaços de desenvolupar una cultura que des del 500 a.C. va destacar amb personalitat pròpia per damunt de la dels altres pobles del Mediterrani, i el bagatge cultural de la qual, en bona part, ens havia estat vedat, com a conseqüència del desconeixement dels seus escrits i de la seua llengua. Per fi, ha arribat la llum a aquest món fosc i hipotètic per a trencar amb el mutisme i el silenci de 2.500 anys.

Joan Lluís Román del Cerro preparà la seua tesi doctoral sobre lexicologia a la Universitat de la Sorbona de París, durant els anys 1968 i 1971. Des d'aleshores ha desenvolupat la seua tasca docent a la Universitat d'Alacant, on va ser cap del departament de 1975 al 1983. És autor dels llibres *Homenaje a Gabriel Miró*, *Estudios de crítica literaria*, *El léxico base del castellano: Análisis estadístico y de contenido*, *Toponimia mayor y menor de la provincia de Alicante, listado por municipios*, *Teoría del nexa, la estructura léxico-semántica de la nexuación interoracional*, *Las leyendas de la Vega Baja*, *Análisis estructural del relato mítico*, *Las lenguas prevalencianas*, aquesta darrer en col·laboració amb altres escriptors.

En l'actualitat és el director d'investigació d'un projecte finançat per la Conselleria d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports de la Generalitat valenciana i la Universitat d'Alacant, per a l'estudi de la toponímia del País Valencià. També ha impartit cursos de tercer cicle sobre les bases morfològiques ibèriques. □

es comença a aclarir. Els primers passos van ser per tempteig i per assaig, però, una vegada iniciat el procés, el mateix text s'anava corregint. El més important era seguir un mètode. Hi ha una frase de Chomski que diu: «utilitzant dades dolentes però un mètode estricte, es poden traure conclusions acceptables».

—¿*Com s'ha portat amb vostè la Universitat d'Alacant?*

—De la Universitat d'Alacant no puc dir més que coses bones, però també hem de reconèixer que, fins ara, la Universitat d'Alacant ha patit problemes d'infraestructura. Bona part del seu pressupost encara s'inverteix en la seua edificació física. D'altra banda, les

ajudes que el Ministeri concedeix a la investigació son irrisòries i no serveixen més que per a comprar llibres. El Ministeri d'Educació i Ciència també convoca unes ajudes per als millors projectes d'investigació, però les vaig demanar tres vegades i les tres me les denegaren. A la tercera vaig decidir no continuar pidolant. Bàsicament, he funcionat amb les ajudes d'entitats financeres i aprofitant els viatges que havia de fer per altres encàrrecs, com el que m'ha fet la Generalitat valenciana per a retornar la toponímia de tot el país al valencià. L'ajuda oficial ha brillat per la seua absència.

—¿*Quin és l'abast real dels resultats de la seua investigació?*

NOVETATS *en* LLIBRES

<p>edicions 62 s/a</p> <p>CERCAMÓN Lluís Racionero. El Cangur, 118. 208 pàgines</p> <p>El món de l'any mil en una obra que és alhora el retrat de l'època dels trobadors i una novel·la de cavalleries apassionant. Un dels grans èxits del llibre català dels últims anys, ara en edició de butxaca. Més de 30.000 exemplars venuts.</p>	<p>Editorial Laia</p> <p>LA REBEL·LIÓ Josep Roth Col·lecció L'Escala</p> <p>Amb la llicència corresponent a la butxaca, una decoració al pit i un orgue de maneta, l'Andreas Plum va sortir al carrer disposat a guanyar-se la vida honoradament.</p>
<p>Edicions BROMERA</p> <p>INDIAN SUMMER Rodolf Sirera Bromera/Teatre, 2 490 ptes.</p> <p>Una reflexió agredolça al voltant de la parella, la solitud, les relacions humanes...</p>	<p>EDITORIAL EMPÚRIES</p> <p>APRENDRE A APRENDRE Eines d'estudi Irene de Puig</p> <p>Aquest llibre ajuda els alumnes a aprendre a estudiar, augmenta el rendiment acadèmic i és útil, també, per a professors, tutors i pares.</p>
<p>GREGAL LLIBRES consorci d'editors valencians s.a.</p> <p>ANTOLOGIA Blai Bonet Pròleg i selecció de Xavier Lloveras Gregal poesia, 23</p>	<p>La Galera LA GALERA, S. A., EDITORIAL</p> <p>L'ILLA D'OMAR Maria de la Pau Janer Els grumets de La Galera, 93</p> <p>Un cant a la imaginació i a la poesia.</p>
<p>EDITORIAL TRES I QUATRE</p> <p>ALFONS QUART Josep M. Muñoz Pujol Col·lecció Teatre, 20</p> <p>Recreació d'una època i un personatge amb la força escènica i el rigor històric que caracteritzen l'autor. Premi Nacional de Teatre Ignasi Iglésias, 1988.</p>	<p>curial</p> <p>RANDA 25 Història i literatura a Mallorca Segles XIII-XX</p> <p>Col·lecció dirigida per Josep Massot i Muntaner.</p>
<p>Edicions Proa</p> <p>LA NIT VERMELLA Isidre Grau A tot vent 276</p> <p>Il·lustració d'Anna Manel·la. 160 pàgs. 1.300 ptes.</p>	<p>UNIVERSITAT DE VALÈNCIA</p> <p>ELS ESPAIS DEL PODER Edició a càrrec d'Àngel Sanmartín Col·lecció Oberta.</p> <p>Una proposta per a la construcció d'un pensament més crític i emancipador. Universitat d'Estiu de Gandia de 1988.</p>



FERRAN VOLTA

«La importància lingüística de la troballa no es pot quantificar».

—La importància lingüística dels resultats de la investigació no es pot quantificar. Fins a aquesta traducció la llengua ibèrica romanien en el més absolut dels misteris. S'entien moltes dades de les llengües indoeuropees però no de les ibèriques que sovint s'anomenaven pre-llatines. Des del segle XVI s'estaven fent investigacions sense cap resultat fins a hores d'ara. Són, doncs, quatre segles de recerca per obrir les portes d'una cultura que es podria situar a l'espai geogràfic que avui ocupen Portugal, Espanya, part de França, part d'Itàlia i el nord d'Àfrica. Llengües com el castellà, francès, català, italià i portuguès hauran de ser revisades profundament. El berber i les llengües saharianes podran ser una mica més conegudes. S'obre la porta per al coneixement de l'aquità i el lusità antics i es podran esclarir els orígens de l'èuscar i els dialectes navarresos i pirenaics actuals. Per acabar, també s'hauran de revisar els diccionaris etimològics per a afegir-hi la nova informació lingüística.

—¿Encara hi ha vestigis d'aquesta antiga civilització?

—El plom confirma l'existència de l'antiga Contestània que tindria com a límits geogràfics els rius Segura i Xúquer i a més, ens ha permès desxifrar els significats d'alguns toponímics com ara el de Calp que vol dir «el que es troba sota el cim» i l'origen d'algunes llegendes de la Vega Baixa, que és clarament ibèric. □